

Översikter och meddelanden

Nya anslag från VR, RJ och Forte

Den statsvetenskapliga forskningen i Sverige är starkt beroende av extern finansiering. Sedan länge har tre institutioner haft en särställning när det gäller finansiering av forskning inom statsvetenskapens traditionella kärnområden, nämligen Vetenskapsrådet, Riksbankens Jubileumsfond och Forte (tidigare FAS). Konkurrensen om forskningsanslag är i dag mycket hård och de projekt som ges anslag får därmed i någon mening anses representera forskningsfronten inom svensk statsvetenskap.

Det är av allmänt intresse att delge hela ”statsvetarsverige” information om innehållet i denna nya forskning. I stort sett alla de forskare som erhållit nya projektbidrag i statsvetenskap för år 2013 från Vetenskapsrådet, Riksbankens Jubileumsfond och Forte publicerar därför en sammanfattning av sin forskningsansökan i tidskriften.

Yes Minister! En undersökning av ministrars inflytande på socialpolitiken i sju västeuropeiska länder

Hanna Bäck

En dominerande teori inom forskningen om välfärdsstater fokuserar på huruvida man kan se tydliga skillnader i politiska utfall om regeringar domineras av höger- respektive vänsterpartier (se t.ex. Cusack & Iversen 2000; Allan and Scruggs 2004; Swank 2005). Sådana studier mäter dock bara partiets påverkan genom att se till andelen av ett partis ministrar som sitter i regeringen, en strategi som bortser såväl från individuella politiska aktörer som beslutsfattande inom koalitioner. Vår studie syftar till att bidra till en mer välgrundad modell för hur partipolitik påverkar välfärdsstatens förändring genom att fokusera på ministrars inflytande på politiken. Vi kommer att undersöka betydelsen av att ett specifikt parti innehar en viss ministerpost, till exempel att ett socialdemokratiskt parti innehar posten som arbetsmarknadsminister (för en liknande studie, se Herzog 2013). Dessutom kommer vi att undersöka effekten av ministrars individuella politiska position, till exem-

pel huruvida hen står till vänster eller höger inom sitt parti, och ministrarnas bakgrund, till exempel i relation till hens utbildning och bakgrund inom organisationslivet (som t.ex. tidigare fackföreningsarbete). Vi kommer i vår undersökning dessutom att ta hänsyn till politiska institutioners påverkan på den grad av autonomi som ministrar har i olika länder och förväntar oss att finna en variation mellan länder i ministrars inflytande på familje- och arbetsmarknadspolitikerna.

Vår empiriska strategi baseras på en storskalig datainsamling som syftar till att mäta enskilda ministrars, framförallt arbetsmarknads- och socialministrars, politiska position och ge oss ökad kunskap om deras bakgrund. Den här typen av data om ministrars politiska (eller ”ideologiska”) positioner har inte samlats in tidigare i en bred jämförande studie. För att mäta ministrars politiska positioner förlitar vi oss främst på en analys av de tal till parlamentet som ministrar hållit före det att de blivit ministrar (se t.ex. Bäck, Debus och Müller, kommande). Vi begränsar vår undersökning till sju länder (bl. a. Sverige) och till perioden 1985–2012. Ett av undersökningens bidrag är skapandet av en ny databas med

information om ministrars politiska positioner och bakgrund, vilken vi kommer att göra tillgänglig för allmänheten. För att mäta familje- och arbetsmarknadspolitiska åtgärder förlitar vi oss på nyligen insamlade data om ekonomiska och socialpolitiska reformer som genomförts i de Västeuropeiska länderna.

REFERENSER

- Allan, James P. och Lyle Scruggs. 2004. "Political Partisanship and Welfare State Reform in Advanced Industrial Societies" *American Journal of Political Science* 48(3): 496-512
- Bäck, Hanna, Marc Debus och Wolfgang C. Müller (kommande). "Intra-party Diversity and Ministerial Selection in Coalition Governments". Opublicerat manuskript, Mannheim University.
- Cusack, Thomas R. and Torben Iversen. 2000. "The Causes of Welfare State Expansion: Deindustrialization or Globalization?" *World Politics* 52(3):3131-49.
- Herzog, Alexander. 2013. "Government Partisanship and the Role of Cabinet Ministers". Opublicerat manuskript, London School of Economics and Political Science.
- Swank, Duane. 2005. "Globalization, Domestic Politics and Welfare State Retrenchment in Capitalist Democracies." *Social Policy and Society* 4(2): 183-195.

Hanna Bäck är verksam vid Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet. Projektet finansieras av FORTE: Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd.

E-post: hanna.back@svet.lu.se

Digitalisering av Herbert Tingstens vetenskapliga skrifter och politiska publicistik

Björn Badersten & Mats Lindberg

Detta projekt, som har en kulturbevarande såväl som forskningsförberedande funktion, syftar till att sammanställa, redigera, digitalisera, tematisera och digitalt återutge och därmed på nytt tillgängliggöra den svenske statsvetaren och publicisten Herbert Tingstens vetenskapliga produktion och politiska publicistik. Tingsten var verksam som forskare och lärare i statskunskap vid Skytteanum i Upp-

sala under 1920- och 1930-talet och tillträdde år 1935 Lars Hiertas professur i statskunskap vid Stockholms högskola. Under åren 1946-1959 var han chefredaktör vid Dagens Nyheter. Tingstens gärning som statsvetare sammanfaller med ämnets utveckling till en modern samhällsvetenskaplig disciplin. I flera banbrytande arbeten kom han att leda och personifiera utvecklingen av ämnet, inte bara i Sverige utan även internationellt.

Herbert Tingstens skrifter omfattar ett fyrtiotal monografier och debattböcker samt ett par hundra kortare artiklar i tidskrifter och uppslagsverk. Hans politiska publicistik omfattar uppemot ett tusen ledare, ledarstick och kulturartiklar i Dagens Nyheter samt ett stort antal texter i andra fora. Sammantaget handlar det om drygt 10 000 sidor, som i ett samarbete mellan fyra statsvetenskapliga institutioner, Universitetsbiblioteket (UB) i Lund, respektive Statsvetenskaplig tidskrift ska digitaliseras och digitalt återutges. Målet är en öppen portal/hemsida, där Tingstens produktion tillgängliggörs i sökbar fulltext. För att öka användbarheten innehåller portalen/hemsidan även bibliografiska introduktioner till perioder och teman i Tingstens produktion, där kopplingen mellan vetenskapliga arbeten, politiska debattböcker och den politiska publicistiken synliggörs.

Björn Badersten är verksam vid Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet, Mats Lindberg vid Institutionen för humaniora, utbildnings- och samhällsvetenskap, Örebro universitet. Projektet finansieras av Riksdagens Jubileumsfond.

E-post: bjorn.badersten@svet.lu.se

Rättvis och jämställd fred (Gender-Just Peace and Transitional Justice)

Annika Björkdahl, Johanna Manner-
gren Selimovi & Kristine Höglund

Utan sanning, rättvisa och gottgörelse i olika former anses det vara svårt att bygga en hållbar fred. Så kallad övergångsrättvisa har därför kommit att bli en allt viktigare del av

fredsbyggande och försoningsprocesser.

Detta interdisciplinära forskningsprojekt analyserar övergångsrättvisa utifrån ett genusperspektiv och granskar kritiskt på vilket sätt olika mekanismer såsom sanningskommissioner, juridiska processer eller ekonomisk kompensation främjar eller begränsar kvinnors deltagande i byggandet av fred i tre postkonflikt-samhällen. Projektet utgår från forskningsfrågan: hur och på vilket sätt deltar kvinnor i övergångsrättviseprocesser och på vilket sätt kan de utöva aktörskap inom dessa processer? Med ambition att utveckla teori och bidra med ny empirisk kunskap avser vi att besvara frågeställningen genom att 1) kartlägga lokala, nationella och internationella övergångsrättvisemekanismer i Bosnien-Herzegovina, Sri Lanka och Rwanda, 2) undersöka strukturella begränsningar för kvinnor att delta aktivt i övergångsrättvisa, 3) tydliggöra kvinnor som aktörer i övergången från krig till fred. Tre centrala teoretiska begrepp vägleder den empiriska forskningen: aktörskap; övergångsrättvisa; jämställd och rättvis fred.

Här finns en betydande kunskapslucka som vår tidigare forskning har identifierat. Trots att det är mer än ett decennium sedan FN antog resolution 1325 (som avser stärka kvinnors deltagande i fredsprocesser) är kvinnor fortfarande i hög grad marginaliserade. Fredsbyggande processer, inklusive övergångsrättvisa, utformas ofta utan ett tydligt genusperspektiv och samspelar med nationalistiska och religiösa strömningar som sammantaget kan göra att freden för med sig en begränsning av kvinnors handlingsutrymme. Genom att conceptualisera kvinnors aktörskap, teoretisera konstruktionen av genus inom övergångsrättvisa och producera ny empirisk kunskap om kvinnors roll i övergångsrättviseprocesser hoppas vi kunna öka kunskapen om hur en mer jämställd transformation av krigsdrabbade samhällen kan komma till stånd.

Forskningsmetodologin är tvärvetenskaplig, kvalitativt komparativ och teoriutveck-

lande. Det innebär att vi arbetar utifrån ett gemensamt analytiskt ramverk som hjälper oss att söka djup empirisk kunskap om de enskilda fallen samtidigt som vi kan jämföra dem. Bosnien, Rwanda och Sri Lanka delar ett antal viktiga karaktärsdrag. De är samhällen som befinner sig i övergången från krig till hållbar fred och de är arenor för internationellt fredsbyggande. Ett flertal mekanismer för övergångsrättvisa har utnyttjats, bland annat tribunaler, sanningskommissioner, traditionella mekanismer, ekonomisk kompensation. Samtidigt har länderna tydliga särdrag som skiljer dem åt vad gäller historia, politisk organisering, traditioner, typ av internationell intervention, krigsslut, genusrelationer och omfattning av systematiskt krigsrelaterat våld mot kvinnor. Därför är de intressanta att studera var för sig då de erbjuder olika kontexter för forskningsproblemet, och samtidigt berikande att jämföra.

Metoderna vi avser använda är mångsidiga och innefattar både etnografiskt fältarbete och textanalys - bland annat intervjuer, fokusgrupper, deltagande observation vid t ex rättegångar och offentliga minnesceremonier, analys av dokument och policybeslut av relevans för frågeställningen.

Forskningsprojektets tematik är nyskapande och vetenskapligt relevant för både freds- och konfliktforskning, folkrätt, statsvetenskap och internationella relationer. Forskningen har god potential att generera nya teoretiska insikter och empirisk kunskap och bidra till att föra den internationella forskningen inom fredsbyggande och övergångsrättvisa framåt.

Annika Björkdahl är verksam vid Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet, Johanna Mannergren Selimovic är verksam vid Utrikespolitiska institutet och Kristine Höglund är verksam vid Institutionen för freds- och konfliktforskning, Uppsala universitet. Projektet finansieras av Vetenskapsrådet/U-forsk. E-post: annika.bjorkdahl@svet.lu.se

Samverkan, utbildning och inkludering i mångetniska förortsmiljöer

Magnus Dahlstedt, Aleksandra Ålund, Christophe Foultier & Lisa Kings

Den senaste tidens våg av ungdomsvåld och turbulens i mångetniska städer, i bland annat England och Frankrike, har väckt livlig debatt runtom i Europa. Även i mångetniska områden runtom i svenska städer har sociala spänningar under de senaste åren blossat upp till oroligheter och fullskaliga upplopp. Men allt som oftast har dessa spänningar tagit sig uttryck i bil- och skolbränder, vandalisering, stenkastning mot bussar och aggressivt beteende riktat mot ordningsmakten i egenkap av polis och brandmän. Inom internationell forskning har dessa ungdomsuppror bland annat knutits till välfärdsstatens sociala, strukturella och institutionella förändring samt till de sociala missförhållanden som i många fall invandrade och nya etniska minoriteter tvingas leva under. Svensk forskning har däremot hitintills inte tillräckligt ingående studerat sambanden mellan pågående institutionella omvandlingar och oroligheter bland ungdomar. Det behövs forskning som närmare undersöker uppkomsten av dessa oroligheter ur olika synvinklar, där det är viktigt att både företrädare för olika institutioner, det civila samhället och, inte minst, ungdomar själva får komma till tals. Det är just en sådan bredare ansats som vi avser att anlägga i följande projekt.

Syftet med projektet är att närmare undersöka olika slags insatser för att förbättra levnadsvillkoren för ungdomar i marginaliserade mångetniska områden. En viktig fråga att närmare undersöka är i detta sammanhang i vad mån och på vilket sätt det växer fram olika former av samarbete, både mellan skolor och andra institutioner och mellan skolor, institutioner och aktörer inom det civila samhället. Just samverkan som en möjlighet till att åstadkomma förändring har nämligen under senare decennier varit något av en ledstjärna inom en rad olika politikområden, inte

minst inom utbildningspolitiken. I detta projekt läggs särskilt fokus på samarbete mellan skola, socialtjänst och polis; samtliga institutioner som formar ungdomars liv på en rad olika sätt.

Projektet genomförs i form av delstudier i fyra mångetniska miljöer, två i Stockholm och två i Malmö. Samtliga fyra områden är i flera avseenden marginaliserade i relation till andra områden i respektive stad och de har under åren varit föremål för en rad integrations- och storstadspolitiska åtgärder. Projektet är tvärvetenskapligt och genomförs med hjälp av kvalitativa metoder som intervjuer (enskilt och i grupp) och dokumentanalys. Intervjuer genomförs med ungdomar i 16- till 20-årsåldern, representanter för skolor, lokala institutioner och lokala föreningar. De lokala delstudierna kommer att relateras till utveckling på såväl stadsnivå som nationell nivå.

Magnus Dahlstedt (projektledare), Aleksandra Ålund och Christophe Foultier är verksamma vid Linköpings universitet. Lisa Kings är verksam vid Södertörns högskola. Projektet finansieras av Vetenskapsrådet. E-post: magnus.dahlstedt@liu.se

Partiuppsättningsmodeller för väljarbeteende

Henrik Ekengren Oscarsson, Maria Oskarson & Edvin Boije

Demokratiska val är fortfarande de största kollektiva händelserna i moderna samhällen. Att bättre förstå varför väljare röstar som de gör är av central betydelse för att kunna förklara politisk och samhällelig förändring. Utgångspunkten för projektet är att förklaringskraften i etablerade förklaringsmodeller för partival minskar till följd av ett starkt individualiserat väljarbeteende med ökad rörlighet och senare beslut. Projektet "Partiuppsättningsmodeller för väljarbeteende" syftar till att utveckla, anpassa och empiriskt testa nya analysmodeller som bättre än de tidigare kan ta till vara på kunskap om hur

individuella väljare egentligen bär sig åt när de bestämmer sitt partival. Genom att i detalj kartlägga och följa väljares beslutsprocesser under vägen fram till ett slutgiltigt röstningsbeslut kan vi möta de utmaningar som ett alltmer individualiserat väljarbeteende medför.

Partiuppsättningsmodeller utgår från att allt fler väljare faktiskt överväger att rösta på fler än ett parti. Beslutsprocessen har åtminstone två faser. När valrörelserna startar antas väljaren redan på förhand ha sorterat ut de partier som hon sedan väljer mellan. Medan uppsättningen av övervägda alternativ (partiuppsättningen) formas av långsiktigt strukturerande faktorer som grundläggande livsvillkor, vanor och ideologiska övertygelser, avgörs det slutgiltiga partivalet av mer kort-siktiga faktorer som valrörelsens huvudfrågor, partiutspel, händelser, mediebevakning och samtal med andra väljare. Baserat på omfattande analyser av data från Europaparlamentvalundersökningen 2014, Valundersökningen 2014 och en sjustegs panelundersökning under valrörelsen kommer projektet kunna pröva ett stort antal hypoteser om hur väljare fattar sina röstningsbeslut och avgöra i vilken utsträckning partiuppsättningsmodeller är ett fruktbart angreppssätt i studier av väljarbeteende.

Henrik Ekengren Oscarsson, Maria Oskarson och Edvin Boije är verksamma vid Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet. Projektet finansieras av Riksbankens Jubileumsfond.
E-post: henrik.oscarsson@pol.gu.se

Hur påverkar reformer av samhällskunskap ungas medborgarkompetens?

Joakim Ekman, Pär Zetterberg, Mikael Persson & Klas Andersson

I den offentliga debatten finns en tydlig förväntan på skolan att fungera som en arena för att utveckla unga människor till goda medborgare. När svensk utbildningspolitik

har formulerats har medborgarperspektivet traditionellt haft en framträdande roll. Det finns emellertid ett avvägningsproblem mellan skolans medborgarfostrande uppdrag och uppdraget att förbereda elever för yrkeslivet. Reformen av gymnasieskolan (Gy 11) innebar en förändring så till vida att mindre fokus nu läggs på skolans medborgarfostrande uppdrag medan ett tydligare fokus läggs på att förbereda vissa elever för yrkeslivet och fortsatt yrkesutbildning, medan andra elever ska förberedas för fortsatta studier. Detta kommer bland annat till uttryck i att andelen samhällskunskap på gymnasieskolans yrkesprogram halverats från 100 poäng till 50 poäng. Det övergripande syftet med detta projekt är att undersöka om reformen av gymnasieskolan påverkar yrkesprogramelevernans medborgarkompetens, det vill säga deras demokratiska värderingar, tillit till politiker och politiska institutioner, tillit till sina egna färdigheter och kommunikativa förmågor, politiska kunskaper och politiska engagemang.

SO-undervisningen har traditionellt haft ett stort ansvar för skolans demokratiska uppdrag, för att ge eleverna en grund för att delta, ta ansvar och agera som medborgare i ett demokratiskt samhälle. Bland SO-ämnena är det just ämnet samhällskunskap som ges ett särskilt ansvar för att ta upp och diskutera de demokratiska värdena och utveckla elevernas förmåga att granska, värdera och ta ställning i samhällsfrågor och internationella utvecklingsfrågor. I projektet fokuserar vi på två aspekter av samhällskunskapsundervisning. För det första undersöker vi effekter av undervisningsmängden (antalet undervisningstimmar). Här knyter vi an till en internationell diskussion om effekter av utbildning. Utbildningsreformen innebär dock inte enbart en minskning av antalet timmar utan också en viss förändring av formen för undervisningen i riktning mot mer traditionell katederundervisning. För det andra riktar vi därför in oss på typen av undervisning. Vi genomför ett empiriskt test där vi undersöker vilka effekter så kallad deliberativ undervisning har på

medborgarkompetens jämfört med traditionell katederundervisning.

Joakim Ekman är verksam vid Institutionen för samhällsvetenskaper, Södertörns högskola, Pär Zetterberg vid Statsvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet, Mikael Persson och Klas Andersson vid Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet. Projektet finansieras av Vetenskapsrådet. E-post: joakim.ekman@sh.se

Folkviljans förverkligande? Analyser av sambandet mellan svenska folkets åsikter och förd politik under 60 år

Mikael Gilljam & Mikael Persson

Demokrati handlar om folkstyre och folkviljans förverkligande. I en representativ demokrati är det de valda politikernas uppgift att fatta beslut i enlighet med medborgarnas önskemål. Men i vilken utsträckning fungerar den svenska representativa demokratin verkligen på det viset?

Trots att kopplingen mellan medborgarnas åsikter och förd politik utgör demokratins kärna finns det förvånansvärt lite forskning om i vilken utsträckning representativ demokrati verkligen resulterar i folkviljans förverkligande. Den forskning som finns gäller i allt väsentligt amerikanska förhållanden och den har endast ett tiotal år på nacken.

Syftet med det här projektet är att studera i vilken utsträckning den svenska folkviljan har förverkligats under de senaste 60 åren. Analyserna bygger på ett material som består av tre komponenter: 1) Befintliga undersökningar av medborgarnas åsikter i samband med varje riksdagsval sedan 1956 (Valundersökningarna) och en serie av sedan 1986 årligen genomförda opinionsundersökningar (SOM-undersökningarna). 2) Motsvarande frågeundersökningar med svenska riksdagsledamöter som genomförts vid tio tillfällen sedan 1968. 3) Vår egen planerade studie om vilka politiska beslut som har fattats i de tusentals frågor som svenska folket har fått ta ställning till i ovanstående undersökningar. Vi kommer här att bygga upp en historisk databank om

förd politik byggd på olika typer av källor, i första hand riksdagsstryck.

Projektet har fyra huvudfrågeställningar:

1) I vilken utsträckning har de politiska besluten fattats i enlighet med folkviljan? Exempel på frågor som kommer att besvaras under den här rubriken är hur vanligt det är att politiska beslut går emot folkviljan, i vilken typer av frågor folkviljan oftast förverkligas (t ex i välkända eller mer undanskymda frågor), vilka typer av regeringar (t ex minoritets- eller majoritetsregeringar) som i störst utsträckning förverkligar folkviljan, och hur Sverige i det här avseendet står sig i jämförelser med andra länder (främst USA).

2) Vilka grupper av medborgare är det som oftast får sin vilja fram i det politiska beslutsfattandet? Den amerikanska forskningen visar att det främst är de bättre bemedlade medborgarna som får sin vilja fram i politiken. Vi vill ta reda på om det ser likadant ut i det mer jämlika landet Sverige. En känd amerikansk studie har visat att medborgare som är politiskt aktiva oftare får sin vilja igenom jämfört med mer politiskt passiva medborgare, och här är det intressant att jämföra med "Folkrörelse-Sverige". Andra frågor vi vill besvara är om det i första hand är socialdemokratiska sympatisörer som har fått sin vilja fram i det med internationella ögon sett "socialdemokratiska" landet Sverige, och om kvinnor i allt högre utsträckning har fått sin politiska vilja igenom i takt med att kvinnorna på bred front har kommit in i riksdag och kommunfullmäktige.

3) I vilken utsträckning fungerar riksdagsledamöterna som en länk mellan medborgarasikter och förd politik? Det kan tyckas självklart att folkviljan skall ha lättare att förverkligas om det finns en hög åsiktsöverensstämmelse mellan medborgare och riksdagsledamöter. Men är det alltid så och i vilka frågor är det inte så? I den utsträckning som folkviljan inte förverkligas kan det enkelt uttryckt handla om problem på "inputsidan" i politiken, det vill säga om i vilken utsträckning som medborgare och politiker inte är

överens, eller om problem på "outputsidan", det vill säga om förvaltningen inte genomför den politik som medborgare och valda representanter är överens om. Vi vill här säga något om huruvida hindren för folkviljans förverkligande i huvudsak finns på politikens in- eller output-sida.

4) Är det medborgarnas åsikter som påverkar det politiska beslutsfattandet eller är det beslutsfattandet som styr vad medborgarna tycker? Den här frågan är viktig för hur vi ska förstå länken mellan opinioner och förd politik och för hur man ska värdera en eventuellt bristande överensstämmelse mellan medborgaråsikter och förd politik. Tack vare att vi kommer att ha tillgång till data över en mycket lång tidsperiod har vi bättre förutsättningar än tidigare amerikansk forskning att här lämna ett viktigt bidrag.

Mikael Gilljam och Mikael Persson är verksamma vid Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet. Projektet finansieras av FORTE: Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd.
E-post: mikael.gilljam@pol.gu.se

Orsaker till fred: Botswanas, Zambias och Malawis "fredszon"

Kristine Höglund & Johan Brosché

Afrika är världens mest konfliktdrabbade kontinent, med en tredjedel av alla krig som brutit ut sedan andra världskriget. Dessutom har nio av tio, som dött i våld som avsiktligt riktar sig mot civila, såsom etnisk rensning och massakrer, varit afrikaner. Denna negativa bild är dock inte allomfattande. Botswana, Malawi och Zambia utgör en "fredszon" helt förskonad från väpnad konflikt sedan de blev självständiga för 50 år sedan.

I detta projekt är vi intresserade av att förstå orsaker till fred. Syftet är att förklara varför fred råder i Botswana, Malawi och Zambia trots att deras grannländer har drabbats av väpnad konflikt. Trots den fred de delar så skiljer sig Botswana, Malawi och Zambia i flera avseenden som tidigare forskning har

identifierat som viktiga orsaker till krig. Bland annat skiljer de sig betydligt åt i befolkningsstorlek, utvecklingsnivå, institutionell stabilitet och etnisk sammansättning. Detta gör fredszonen än mer anmärkningsvärd.

Orsaker till fred är i samtida freds- och konfliktforskning ett försummat område och en övervägande del av forskningen berör orsakerna till krig eller förutsättningarna för konfliktlösning. Genom att skifta fokus till fred som studieobjekt kan projektet bidra till att identifiera viktiga faktorer för konfliktprevention och varaktig fred. Vi kommer att använda två teoretiska angreppsvinklar. För det första kommer vi att undersöka om förklaringen till fredszonen är relaterad till strukturen på samhällslivet i dessa länder. Vi är särskilt intresserade av hur människor från olika befolkningsgrupper interagerar, hur etnisk identitet formas och får politisk betydelse, och vilken roll nationella och lokala institutioner har för interaktioner grupper emellan. Vårt andra teoretiska spår fokuserar på närvaron av effektiva lokala konfliktlösningsmekanismer. Många våldsamma konflikter har sin upprinnelse i konkurrens om tillgång till land. Landkonflikter finns även i de länder vi studerar, men i dessa fall har konflikterna inte eskalerat till våldsamheter i samma utsträckning som i många andra länder. Därför vill vi också undersöka om förekomsten av lokala konfliktlösningsmekanismer kan förklara avsaknaden av konflikt i fredszonen.

Kristine Höglund (projektledare) och Johan Brosché är verksamma vid Institutionen för freds- och konfliktforskning, Uppsala universitet. Projektet finansieras av Vetenskapsrådet/U-forsk.
E-post: kristine.hoglund@pccr.uu.se

Demokrati utifrån?

Anna Jarstad

Detta projekt undersöker frågan om när internationella och lokala processer för att främja demokratisering förstärker varandra. Fallstudier av internationella och lokala ini-

tiativ för att främja demokratisering i länder som genomgått väpnad konflikt genomförs. Studien består i att undersöka hur internationella och lokala initiativ påverkar varandra och hur internationellt stöd påverkar den lokala demokratiutvecklingen. Detta undersöks främst genom intervjuer i de länder som är mottagare av det internationella stödet, så som lokala och nationella politiker samt byråkrater och traditionella ledare. Dessutom genomförs intervjuer med internationella biståndsarbetare och militärer.

Projektet utgår ifrån den stora politiska och akademiska debatten kring internationella interventioner för att bygga fred och demokrati. Sedan 1990-talet har demokrati-främjande åtgärder ingått som en central del i både utvecklingsbistånd och i FN-stödda militära insatser. Samtidigt råder det oklarhet kring om demokrati kan introduceras utifrån, eller om internationellt bistånd snarare underminerar varaktig demokratisering. Erfarenheter från demokratistöd till länder såsom Japan, Västtyskland och Italien visar visserligen att detta kan bidra till demokratisering, men i dagens mottagarländer ser villkoren annorlunda ut. Många av dessa länder har nyligen genomgått ett inbördeskrig och lider fortfarande av sviterna efter detta. Det är vanligt att samhällena fortsätter att vara uppdelade längs de forna konfliktlinjerna också efter det att inbördeskriget avslutats. Det kan innebära att etniskt ursprung, språk, religion eller medlemskap i nätverk som formats av kriget avgör hur människor röstar och även hur de organiserar sig socialt. Skolor och sportklubbar är ofta uppdelade. Det kan också gälla organisationer och nätverk som arbetar för demokratisering och fredsbyggande. Internationella insatser kan innebära att maktbalansen i samhället påverkas genom att den ena sidans nätverk och organisationer får mer stöd än andra.

Projektet syftar till att bidra med ny kunskap om hur internationella insatser påverkar lokala demokratiseringsprocesser, både teoretiskt och empiriskt. Teoretiskt avser projektet

att identifiera villkor för när internationella och lokala processer kan förstärka varandra. Empiriskt avser projektet att identifiera och analysera även fall av demokratisering som tidigare inte undersökts i ett jämförande perspektiv.

Anna Jarstad är verksam vid Statsvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet. Projektet finansieras av Vetenskapsrådet/U-forsk.

E-post: anna.jarstad@statsvet.uu.se

Varianter på demokrati (V-Dem)

Staffan I. Lindberg & Jan Teorell

Forskningen om orsaker till demokratisering och framväxten av olika typer av demokratier hämmas idag av ett allt överskuggande problem: undermåliga mätinstrument. Med hjälp av en nyutvecklade databas, med information om drygt 400 indikatorer med relevans för minst 7 olika sätt att definiera demokrati, är syftet med detta forskningsprogram att råda bot på denna brist.

Programmet har tre övergripande mål. Det första handlar om att precisera olika demokratiprincipers innebörd och komponenter, för att sedan kunna göra dessa mätbara med hjälp av enskilda indikatorer. Det andra handlar om att använda dessa nyutvecklade mått för göra de första systematiska vetenskapliga analyserna av endogena (där demokratibegreppens olika komponenter sätts i relation till varandra) processer och orsakssamband. Den tredje delen bygger direkt på dessa första två, och här prövas gängse teorier om externa orsaker tillsammans med de endogena för att utveckla den första riktigt fullständiga teorin om demokratisering. Genom databasens unika karaktär, omfattande alla världens länder och semi-suveräna territorier från 1900 till idag, kommer gamla och nya frågeställningar om demokratins natur, framväxt och överlevnad att kunna prövas på ett sätt som aldrig tidigare varit möjligt. Resultaten kommer att göras tillgängliga på nätet, fördjupas, nyanseras och spridas via ett nytt forskningsinstitut vid Göteborgs universitet.

Staffan I. Lindberg är verksam vid Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet. Jan Teorell är verksam vid Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet. Projektet finansieras av Riksbankens Jubileumsfond.

E-post: staffan.i.lindberg@pol.gu.se

Rätten till medborgarskap – problemet, principen och politiken rörande en ny lag

Sofia Näsström & Sara Kalm

Medborgarskap är en förutsättning för att kunna leva ett demokratiskt liv. Idag saknar dock många människor i demokratiska länder fullvärdigt medborgarskap. Ett växande antal migranter, flyktingar och statslösa lever under lagar som de inte själva varit med om att stifta. Detta tillstånd gör inte bara att deras mänskliga rättigheter ofta kränks. Problemet är att det riskerar att påverka självförståelsen hos både medborgare och icke-medborgare på ett sätt som äventyrar själva grunden för ett jämlikt och demokratiskt samhälle.

Som svar på problemet har forskare, experter och aktivister börjat hänvisa till en ny rätt: rätten till medborgarskap. Denna rätt avser inte en civil, politisk eller social rättighet, utan den mer grundläggande rätten att räknas som en medborgare bland andra. Men även om rätten till medborgarskap ofta åberopas i olika sammanhang, är dess rättsliga status ännu oklar. Dess legitimitet fångas varken av nationell eller internationell lagstiftning, och många forskare är därför upptagna med att försöka förstå varifrån den får sin normativa kraft.

Samtidigt ser vi hur konflikterna kring medborgarskapet ökar, och hur många länder skapar nya institutioner för att klara av de påfrestningar som ökad migration ställer deras demokratier och välfärdssystem inför. Hur man tolkar rätten till medborgarskap kommer därför få stor betydelse för den förda politiken i många länder.

Syftet med det här projektet är att analysera grundvalen för rätten till medborgarskap.

Mer specifikt är syftet att a) undersöka problemet med att identifiera dess rättsliga status, b) rekonstruera den princip som rätten till medborgarskap vilar på, samt c) tillämpa resultatet av dessa två studier på svensk lagstiftning, och visa på hur den kan reformeras för att åstadkomma en legitim politik kring regleringen av medborgarskap.

Projektet genererar ny kunskap om vilka normer som krävs för att rätten till medborgarskap ska utvecklas och bevaras, samt på vilket sätt svensk lagstiftning kan uppmuntra till handlingsbeteenden som bidrar positivt till den demokratiska självförståelsen hos såväl medborgare som icke-medborgare. Projektet är således av stor betydelse för forskningen om hur man kan upprätthålla demokrati och jämlikhet i en tid av ökad rörlighet över gränser.

Sofia Näsström (huvudsökande) är verksam vid Statsvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet och Sara Kalm är verksam vid Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet. Projektet finansieras av Vetenskapsrådet.

E-post: sofia.nasstrom@statsvet.uu.se

Demokratiers prestationsförmåga

Bo Rothstein

Demokrati som en övergripande modell för hur samhällen bör styras är i nuläget en remarkabel framgång. Flera vågor av demokratisering har svept över hela världen och har fört den representativa demokratin till platser där det verkade otänkbart för femtio eller till och med tjugofem år sedan. Fler länder än någonsin anses i nuläget vara demokratiska. Det finns förvisso många skäl att vara entusiastiska över denna historiskt sett anmärkningsvärda utveckling. Denna entusiasm har dock på senare tid kommit att dämpas av det faktum att det bara finns en mycket svag eller ingen, eller ibland till och med en negativ, korrelation mellan etablerade mått på mänskligt välbefinnande, inbegripet ekonomiskt välstånd, och måtten på graden av

demokrati. Detta projekt avser att använda en institutionell teori för att besvara frågan varför vissa demokratier presterar bättre än andra. Utgångspunkten är att demokratiska system kan institutionaliseras på många olika sätt. Till exempel genom variation i partisystemet, valsystemet, typen av offentlig förvaltning, den rättsliga kontrollen, grad och former av lobbying, grad av decentralisering, regler för den offentliga budgeten, möjligheter att använda folkomröstningar och så vidare. Denna variation i den institutionella utformningen av befintliga demokratier kommer att användas för att utveckla en empiriskt baserad teori för att förklara skillnaden mellan dysfunktionella och väl fungerande demokratier.

Bo Rothstein är verksam vid Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet. Projektet finansieras av Vetenskapsrådet.

E-post: bo.rothstein@pol.gu.se

The Performance of International Organizations: Institutional Design and Policy Output in Global Governance

Jonas Tallberg, Thomas Sommerer & Theresa Squatrito

Många av de problem som dagens samhällen står inför är gränsöverskridande till sin natur, med följd att länder i allt större utsträckning vänder sig till internationella organisationer för att finna effektiva lösningar. Internationella organisationers effektivitet varierar emellertid betydligt. Medan vissa internationella organisationer är väldigt framgångsrika vad gäller att utveckla, anta och genomdriva ny policy, är andra mindre lyckosamma. Hur kan vi förklara dessa skillnader? Finns det identifierbara faktorer som gör att internationella organisationer fungerar mer eller mindre bra? Medan existerande forskning pekar på ett antal faktorer som står bortom internationella organisationers kontroll, undersöker detta projekt betydelsen av internationella

organisationers institutionella design. Projektet kombinerar en statistisk analys av effektiviteten i ett stort antal internationella organisationer med detaljerade fallstudier av effektiviteten i ett antal särskilt utvalda internationella organisationer. Empiriskt omfattar projektet internationella organisationer inom ett flertal policyområden och världsregioner under tidsperioden 1950 till 2010. Projektet kommer att ge tre centrala bidrag. För det första kommer det att ge den mest systematiska och omfattande analysen hittills av hur institutionell design formar internationella organisationers effektivitet. För det andra kommer det att generera ett unikt datamaterial vad gäller de beslut som internationella organisationer producerar, av stort värde för forskningen i Sverige och internationellt. För det tredje kommer det att vara policyrelevant, genom att förse beslutsfattare med underlag om vilka effekter som olika designval har för internationella organisationers effektivitet.

Jonas Tallberg och Thomas Sommerer är verksamma vid Statsvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet. Theresa Squatrito är verksam vid Pluricourts, Institutt for offentlig rett, Unoversitetet i Oslo. Projektet finansieras av Vetenskapsrådet.

E-post: jonas.tallberg@statsvet.su.se

Kvinnor och diplomati: Könsnormer, motstånd och diplomaten i arbete

Ann Towns & Birgitta Niklasson

Projektets syfte är att undersöka betydelsen av könsnormer i svenska diplomaters arbetsliv och försöken att förändra dessa, givet den jämförelsevis sena och snabbt växande skaran kvinnor i diplomatin. Internationellt är diplomati inte längre en arena enbart för män. Exempelvis har många länder nu runt 30 % kvinnliga ambassadörer, med Sverige i ledande position (14 % år 2000, 35 % år 2010). Biografier och medias rapportering tyder på att mötet mellan kvinnliga statsrepresentanter och den ännu maskuliniserade diplomatiska världen varit allt annat än smidig.

Exempelvis fick den f.d. amerikanske utrikesministern Condoleezza Rices ben och kläder reaktioner, inklusive att hennes iranske motsvarighet lämnade ett möte 2007. Kvinnliga diplomater rapporterar att de utesluts ur viktiga korridorssamtal och informella nätverk. Sexuella trakasserier är vanliga i vissa diplomatkårer. Restriktiv diplomatisk kutym lämnar dock begränsade möjligheter att öppet och kraftfullt sätta sig emot nedsättande beteende.

Projektet ställer frågan, hur ser könsnormerna i diplomatin ut? Hur uppfattar kvinnliga diplomater kutym och normer, och hur gör de motstånd mot och försöker förändra dessa? Projektet fokuserar både på internationella interaktioner mellan stater och på det svenska utrikesdepartementet. Det kombinerar enkla kvantitativa mått (ex. på vilka platser och positioner befinner sig män och kvinnor) med en huvudsakligen kvalitativ ansats som bygger på etnografiskt fältarbete samt intervjuer i Stockholm, Washington D.C. och vid ett antal mellanstatliga konferenser. Då det knappt finns någon forskning vare sig om könsnormer i internationell diplomatisk praktik eller inom svenska UD så bidrar projektet med ny och viktig kunskap till fälten genus, diplomati/internationell politik och offentlig administration.

Ann Towns (huvudsökande) och Birgitta Niklasson är verksamma vid Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet. Projektet finansieras av Vetenskapsrådet.

E-post: ann.towns@hv.se

Informerad och intolerant? Om anti-demokratiska värderingar i låg- och mellaninkomstländer

Sten Widmalm

Att vara "politiskt tolerant" innebär att man accepterar att individer och grupper som man själv ogillar ändå ska ha samma politiska rättigheter som en själv – åtminstone så länge de "ogillade" också är beredda att acceptera

grundläggande demokratiska spelregler. Politisk tolerans beskrivs ofta som en nödvändig förutsättning för fredlig samexistens och fördjupad demokrati. I studier genomförda i välbeställda demokratier har forskningen visat att individers utbildningsnivå och en någorlunda jämn fördelning av ekonomiska resurser är starkt korrelerade med hög politisk tolerans. Men hur kommer det sig att en del individer är mycket svåra att övertyga om att rättigheter bör betraktas som universella och att de bör gälla lika för alla? Vad är det som gör att politisk intolerans, fördomar mellan individer, eller att hat mellan etniska grupper, ibland kan te sig opåverkbara av dialog, information, upprättandet av personliga kontakter och utbyten mellan människor av olika slag?

Frågan som ställs i detta forskningsprojekt är vad som formar djupt rotade politiskt intoleranta värderingar hos personer i miljöer som präglas av fattigdom. Forskningsresultat från låg- och mellaninkomstländer visar att utbildningssystemens kvalitet i dessa länder ofta är så låg att även om individer kan lära sig att läsa och skaffa sig en del grundläggande färdigheter i skolan, så fungerar den sällan bra för att förmedla demokratiska ideal. Fattigdomen ligger ofta på sådan nivå att effekterna av materiell välfärd, och fungerande skol- och sjukvård sällan får chans att manifesteras sig. I den forskning som bedrivits inom det s.k. TOLEDO-projektet har vi kunnat visa att otrygghet och konflikter ofta ytterligare trycker ner nivåerna av politisk tolerans i sådana miljöer.

Men trots svåra förutsättningar, fattigdom och svaga demokratiska institutioner, så kan politisk tolerans ändå uppstå. Istället för skolan blir partier, fackföreningar, frivilligorganisationer viktiga för att lära ut de demokratiska grundprinciperna. Emellertid finner vi i dessa utsatta miljöer en grupp intoleranta medborgare som vi borde ägna mer av vårt intresse. Det är individer som tycks vara nästintill immuna mot de flesta av de faktorer som vi hittills nämnt som viktiga för att politisk tolerans ska uppstå. De har ofta en

rätt god utbildning och många kan beskrivas som relativt välinformerade om omvärlden. Ändå upprätthåller de djupt förankrade politiskt intoleranta attityder och ett mycket stabilt stöd för anti-demokratiska regimmodeller. De kan beskrivas som ”välinformerade intoleranta”.

Det föreslagna projektet introducerar en helt ny typologi som beskriver olika slags intolerans bland medborgarna, och syftet är att försöka förstå och förklara vad som formar attityder hos de mest oböjliga intoleranta individerna, och vad, när vanliga informationskampanjer inte når fram, som kan påverka sådana individer till att inta mer demokratiskt orienterade värderingar. Projektet bygger vidare på tre omfattande undersökningar som genomförts inom ramen för TOLEDO-projektet i länderna Indien, Pakistan och Uganda. Dessa tre länder har brittiskt kolonialstyre som gemensam nämnare och de plågas alla av fattigdom och svaga offentliga stödsystem till medborgarna. Dessutom representerar länderna olika slags regimtyper där Uganda fortfarande väntar på övergången till demokrati, Pakistan är en mycket ung och svag demokrati, och Indien som har en mer djupt rotad demokratisk tradition.

I de genomförda studierna har attityder hos medborgarna undersökts med djupintervjuer och omfattande attitydundersökningar. Dessa har lett fram till de resultat som vi här ska undersöka mer på djupet: orsaken till varför en del medborgare utvecklar starkt intoleranta värderingar som är mycket svåra att ändra på. De tidigare undersökningarna får utgöra ett slags jämförelsematerial för att bättre förstå vad som påverkar de informerade intoleranta. De har dessutom bidragit till kontakten med några av de individer som kommer att ingå i den nya undersökningen. Dessutom kommer ett mindre antal enkätundersökningar att genomföras i de områden där några av de mest intolerant intervjupersonerna har sin hemvist. På så vis kan vi även bilda oss en uppfattning om dessa miljöer avviker starkt från de områden vi tidigare undersökt och som bebos av medborgare som tycks vara avsevärt lättare att informera till en mer tolerant position.

Sten Widmalm är verksam vid Statsvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet. Projektet finansieras av Vetenskapsrådet/U-forsk.
E-post: sten.widmalm@statsvet.uu.se